

ILLFA 4

DECEMBER 2017/2018

INFORMAČNÉ LISTY FAKULTY ARCHITEKTÚRY STU V BRATISLAVE

KU STOROČNICI PROFESORA LACKA

prof. Jozef Lacko

Meno architekta Jozefa Lacka sa väčšine verejnosti ihneď prepojí s jeho bratislavským Mostom SNP (1968–1973). Elegantné dielo bolo realizované podľa víťazného súťažného návrhu architektov Jozefa Lacka, Ladislava Kušníra, Ivana Slameňa a statika Arpáda Tesára. Most sa ako luk napína ponad Dunaj, má na petržalskej strane charakteristické dva šikmé pylóny, ktoré lanami držia mierne vzopätú mostovku. Na petržalskej strane je korunovaný kaviarňou v sošovkovitom tvare, pripomínajúcom „ufo“. Hoci kaviareň pôvodne niesla meno Bystrica, čo v súvislosti so SNP bolo opodstatnené, dnes je jej názov zmenený na Ufo. Bez Mosta SNP si naše hlavné mesto nevieme dnes už predstaviť, je „Eiffelovkou“ v panoráme Bratislavy, a to napriek rušivému elementu, veži Auparku v pozadí. Most ako výtvarný akcent je súčasne najkontroverznejším mostom v Bratislave. Spája dva brehy rieky, no mesto rozdeľuje. Dopravne siete vedie cez estakády viaduktov sídliska Petržalky, no jeho dopravný cieľ sa na druhom brehu rozplýva v rámci bratislavského centra prakticky nikde. Jeho vyústením je jednosmerná dvojprúdovka za rohom, na Vazovovej ulici. Most síce hrubo rozčesol Staré mesto a Podhradie, na ideologické rozhodnutie, ktoré padlo v tej dobe o jeho umiestnení, sa dodnes rôzni názory. Kvality architektúry mosta ocenila slovenská verejnosť na konci milénia, keď ho, paradoxne, zvolila za najlepšiu architektúru 20. storočia, nešťastná poloha mosta v urbanizme mesta nehrala rolu. Most SNP je celkom iste jedno z najvýraznejších diel architekta Jozefa Lacka, nie však jediným. Sumár jeho diel je oveľa rozsiahlejší a jeho význam ako architekta i pedagóga, ďaleko väčší. Budúci rok uplynú 40 rokov od Lackovej predčasnej smrti. S odstupom času bude snáď možné lepšie a dôkladnejšie zhodnotiť prínos tohto architekta. Jozef Lacko bezpochyby totiž patrí k tým slovenským architektom, ktorých dielo nebolo zatiaľ docenené ani podrobne spracované v komplexnej podobe a v historiografii

Interiéry Lekárskej fakulty Univerzity Komenského, Bratislava

VÝSTAVA	Ku storočnici profesora Lacka	2–3
SÚŤAŽ	K revitalizácii Námestia Slobody	4–5
FAKULTA	FA otvorila dvere / lkony architektúry	6–7
FAKULTA	NEED potrebujeme / Neplánované plánované mestá	8–9
PREDNÁŠKA	Domy, mosty, mestá Romana Kouckého	10–12
KONFERENCIA	AO Konferencia trochu inak	13
TÉMA	Čas pripojí sa	14–15
OZNAMY	Výber z noviniek v knižnici FA STU	16

architektúry, monografia o ňom zatiaľ absentuje. Verejnosti a študentom architektúry sa meno prof. Lacka spája s cenou o najlepšiu architektonickú diplomovú prácu, ktorá nesie profesorovo meno a ktorú spomedzi všetkých architektonických škôl na Slovensku od roku 1990 udeľuje Spolok architektov Slovenska. Členom architektonickej obce je meno prof. Lacka známe cez jeho architektonické dielo. Časti architektov, ktorí boli profesorovými žiakmi, asistentmi, kolegami, či spolupracovníkmi a priateľmi, sú kvality architektu a pedagóga, tímový duch, rovný charakter, skromnosť a cenná osobnosť prof. Lacka, známe oveľa viac. Pri príležitosti 100. výročia narodenia prof. Ing. arch. Jozefa Lacka (1917–1978) vzácnjej osobnosti, pedagóga, kolegu, priateľa, bolo osobnosti „Pepe“ Lacka zasvätené spomienkové kolokvium 23. novembra 2017 v Sieni Dušana Jurkoviča na Spolku architektov Slovenska v Balassovom paláci na Panskej ulici 15 v Bratislave. Záštitu nad slávnostným podujatím prevzali dekania Fakulty architektúry STU doc. Ing. arch. Lubica Vítková, PhD., a prezident Spolku architektov Slovenska Ing. arch. Juraj Hermann. Na kolokviu spolupracovali niekoľkí súčasní aj minulí pedagógovia Fakulty architektúry STU, najmä však doc. Branislav Somora, doc. Lubica Selcová a doc. Jarka Bencová. Kľúčový príspevok o diele profesora Lacka predniesla doc. Jarka Bencová, o tvorbe v jeho rodnom Zvolene hovoril jeho posledný diplomant, prof. Ivan Petelen. Spomienkové príspevky predniesli diplomanti a študenti prof. Lacka, prof. Ján Bahna, arch. Marián Marcinka, prof. Filip Trnkus, arch. Ada Weber, doc. Branislav Budkeová, doc. Lubica Selcová, arch. Juraj Talaš, doc. Ivan Gürtler i jeho synovec, akademický maliar Laco Teren. Poobede bola vo foyeri na Námestí slobody 19 na FA STU otvorená výstava JOZEF LACKO/100 ROKOV. Reflexie architektonickej tvorby prof. Ing. arch. Jozefa Lacka vo fotografiách architektov a študentov architektúry. Kurátorkou bola doc. Lubica Selcová a doc. Branislav Somora. Konceptú expozície a grafický dizajn navrhol Dušan Kočlík s tímom kolegov a študentov z Ústavu interiéru a výstavníctva FA STU. Nad tromi inštalovanými pódiami s fotografiami diel (fotky študentov a pedagógov FA: FOTOEXPO, fotografie Miroslava Kamenská, Alexander Kupko, Viera Kyselová, Vladimír Ondrejovič, Martin Oravec, Lukáš Rypák, Veronika Vaňová, doc. Lubica Selcová, Ing. arch. Igor Salcer a študenti predmetu výstavníctvo, REA) sa vznáša „duch“ Mosta SNP, najznámejšieho diela Jozefa Lacka na textilných pásoch. Tie sú navštevované zo zadu reflektormi, ktorých modré svetlo vo večernom spore osvetlení dodáva expozícii atmosféru záhadnosti. Tri pódia koncepčne dopĺňa diagram životných medzníkov s chronológiou diel Jozefa Lacka. Sumár diel Jozefa Lacka zahŕňa 150 diel vrátane pomníkovej tvorby, čo je objdruhuhodný objem, ak si predstávime že ide o obdobie 36 rokov. Profesor súbežne pôsobil aj ako pedagóg a zastával niekoľko dôležitých funkcií, no napriek tomu, navrhol a naprojektoval niekoľko diel ročne. Patria do nich napr.: **Nájomný bytový komplex**, Banská Bystrica (1942), **Bytový dom na Lermontovovej ulici**,

Most SNP

Bratislava (1944), **Hydropedologické Laboratóriá**, Trnavská – Ondavská ulica, Bratislava, spolupráca: J. Knapa, (1944/45). Mimochodom na tejto budove je celkom čitateľný vplyv prof. Belluša na prvopočiatočnú tvorbu architekta Lacka. V roku 1950 to boli **Bytový komplex Križna ulica**, Benkovo námestie, Bratislava, spolupráca: M. Škorupa, A. Cibulka, **Radnica** v Nových Zámkoch, **Šestriedna ľudová škola**, Martin – Priekopa, **Telocvičňa s príslušenstvom** v Nitre, **Budova Povereníctva dopravy**, Dostojevského rad, Bratislava, spolupráca: J. Štefanec, ďalej **Prevádzková budova Dopravného podniku**, Rožňavská ulica, Bratislava, **Otvorená plaváreň 3x50**, Zvolen, **Prijímacia železničná budova**, Čierna pri Čope, spolupráca: A. Klaučo (všetko 1951), **Garáže pre SND**, Bratislava, spolupráca: M. Škorupa, **Sklady pre dekorácie SND**, Bratislava, spolupráca: M. Škorupa (1954), **Bytové domy Laurinská – Nedbalova ulica a pre mliekarské družstvo** na Bartoškovej, oba v spolupráci s M. Škorupom (1955) nesú podobné znaky (balkóny, vstupy). V roku 1959 **Staničná budova** vo Zvolene, **Umelecko-dekoračné dielne SND**, Bratislava, spolupráca: M. Škorupa. **Výskumný ústav lesného hospodárstva ČSAV** vo Zvolene (1959/60) a **Teoretické ústavy Lekárskej fakulty** na Sasinkovej, Bratislava, spolupráca: M. Škorupa (1960), **Most SNP** v Bratislave, spolupráca: L. Kušnír, I. Slameň, A. Tesár a kol., **Dom slovenských spisovateľov**, Laurinská ulica, Bratislava (obe 1971), **Presscentrum – tlačový kombinát a ČTK**, Pribinova ulica, Bratislava, spolupráca: L. Kušnír, I. Slameň, O. Dóra, J. Kozák, **Stvárnenie Rybného námestia a trafostanica pri Dóme sv. Martina**, Bratislava, spolupráca: L. Kušnír, I. Slameň, **Monoblok filmových ateliérov Koliba**, Bratislava, spolupráca: I. Slameň, M. Drábek, C. Rovňák, B. Somora (všetko 1972), **Pavilón**

APN, Nábregie generála Svobodu, Bratislava, spolupráca: C. Rovňák, B. Somora, **Internät Pravdy**, Medená ulica, Bratislava, spolupráca: C. Rovňák, B. Somora, **Projekt rodinných domov S. Somolányiho**, Fialkové údolie 10, Bratislava a **rodinného domu prof. Vítězslava Bathara**, Tomášov, **Administratívna budova Omnia 2**, Dunajská ulica, Bratislava, spolupráca: B. Somora, (všetko 1974) **Projekt rodinných domov Ing. J. Kuklícu**, Žalmanova 10, MUDr. L. Terena, Radvanská 56, Bratislava, Dr. P. Štrápu, Košťany nad Turcom (všetko 1975). Hodno spomenúť tiež tvorbu pamätníkov, kde Lackov tvorivý prístup s architektonickým tvarom a materiálom harmonizuje so sochárskym dielom. Spomeňme **Pamätník L. Štúra** vo Zvolene, spolupráca: L. Kušnír, I. Slameň, J. Kulich (1967), či architektonické riešenie **Pamätníka Ludových mlíčii**, Bratislava, Račianske mýto, spolupráca: J. Kulich, 1973. Jozef Lacko sa úspešne sa zúčastnil viacerých domácich i zahraničných architektonických súťaží, napr. súťaž na železničnú stanicu v Sofii či I. cena v súťaži na Kultúrno-spoločenské centrum na dnešnej Pribinovej ul. v Bratislave. Architekt sa okrem projekčnej a pedagogickej činnosti venoval aj písaniu do odborných časopisov. Zaoberal sa najmä problematikou bývania a typológii obytých stavieb, recenzoval novovznikajúce stavby, písal odborné články a referáty, bol autorom skript. Päť rokov bol členom redakčnej rady časopisu Projekt, bol tiež vedeckým redaktorom Stavebného náučného slovníka a v rokoch 1959–1964, z ktorého čerpáme dodnes. Za svoju tvorbu bol architekt Jozef Lacko niekoľkokrát ocenený, v roku 1960 Cenou mesta Bratislavy, v roku 1962 Štátnou cenou Klementa Gottwalda za Teoretické ústavy Lekárskej fakulty UK a v roku 1967 Štátnym vyznamenaním za zásluhy o výstavbu.

o ŽIVOTE
Jozef Lacko sa narodil 19. januára 1917 vo Zvolene v rodine železničiar, kde absolvoval základnú školu a kde v roku 1936 zmaturoval na reálnom gymnáziu. V rokoch 1936–1938 študoval na ČVUT (vtedy VUT) v Prahe, architektúru a pozemné staveľstvo, no po zatvorení českých vysokých škôl v novembri 1939 pokračoval v štúdiu na Nemeckej vysokej škole technickej (vtedy HT v Prahe), ktorá úspešne ukončil v roku 1941. Počas štúdia v Prahe sa na budovaní jeho architektonického profilu podieľal aj prof. Franz Wimmer, známy bratislavský architekt. Vynikajúce študijné výsledky ho zaviedli k profesorovi Emilovi Bellušovi na Slovenskú vysokú školu technickú v Bratislave (dnes STU), kde v rokoch 1941–48 pôsobil ako asistent na Ústave pozemného staveľstva. Jeho spolupráca s Emilom Bellušom v prvých rokoch praxe sa odzrkadľila na charaktere tvorby, ktorý mal výrazný vplyv na jeho tvorivú osobnosť. Ako mladý absolvent sa zúčastňoval mnohých architektonických súťaží, ktoré mu poskytl priestor na to, aby presvedčil o svojom talente a získal zákazky. Už v 40. rokoch 20. storočia realizoval viacero zaujímavých diel funkcionalistického charakteru. K jeho prvým prácam patrí stanica železnice v rodnom Zvolene (1947), radnica v Nových Zámkoch (1950) a najmä komplex obytých budov

doc. Branislav Somora

na Križnej ul. v Bratislave (1948–1950) a budova bývalého Povereníctva dopravy s internátom medzi ulicami Dostojevského rad, Klemensova a Dobrovíčova. V období socialistickeho realizmu navrhol spolu s M. Škorupom budovu novej Lekárskej fakulty UK na Sasinkovej ulici v Bratislave – symetrickú, kultúrovanú architektúru s aulou orientovanou do Medicej záhrady. V rokoch 1953–1962 zastával post docenta Katedry architektonickej tvorby, počas rokov 1964–1969 bol vedúacim Katedry architektonickej tvorby Stavebnej fakulty SVŠT v Bratislave. V roku 1962 mu bol udelený profesorský titul v odbore architektonickej tvorby a typológie. O dva roky neskôr sa stal podpredsedom Zväzu architektov ČSSR a predsedom Zväzu slovenských architektov. Na týchto postoch zotrval do roku 1969. Významný je jeho podiel v práci Zväzu slovenských architektov a angažovanosť po okupácii v roku 1968. No stál ho prácu pedagóga, v roku 1971 musel z dôvodu previerok opustiť SVŠT. Najprv pracoval v Projektovej organizácii spoločenských stavieb, recenzoval novovznikajúce stavby, písal odborné články a referáty, bol autorom skript. Päť rokov bol členom redakčnej rady časopisu Projekt, bol tiež vedeckým redaktorom Stavebného náučného slovníka a v rokoch 1959–1964, z ktorého čerpáme dodnes. Za svoju tvorbu bol architekt Jozef Lacko niekoľkokrát ocenený, v roku 1960 Cenou mesta Bratislavy, v roku 1962 Štátnou cenou Klementa Gottwalda za Teoretické ústavy Lekárskej fakulty UK a v roku 1967 Štátnym vyznamenaním za zásluhy o výstavbu.

O TVORBE
Tvorbu Jozefa Lacka časovo ohraničujú koncom 2. svetovej vojny po koniec 70. rokov 20. storočia. Kríza sociálnych ideálov, ktorá je spôsobená vojnou a ideológiou totalitného zriadenia sa pretavuje do myšlienky a tvorivého prístupu architekta. Kým prvé Lackove návrhy sa nesú v duchu predvojnového funkcionalizmu pod zreteľným vplyvom Belluša, ďalšia tvorba niesie znaky neskorého funkcionalizmu a potom aj socialistického realizmu, hoci v jeho prácach cítiť snahu o vymenenie sa z unifikovanej a kolektivistickej tvorby a hľadanie vlastnej interpretácie myšlienky socializmu. Tieto snahy sa prejavili hlavne v Lackovom prístupe k problematike obytých budov. Zaoberal sa analyzovaním primárnych ľudských potrieb, získané poznatky sa potom snažil adaptovať do koncepcie moderného bytu. Jeho prínos v tejto oblasti spočíva v skvalitnení funkčno-prevádzkových vzťahov v obytnom priestore, pričom zohľadňuje nároky na premenlivosť, elasticitu a variabilitu. Hodnotným znakom Lackovej tvorby je citlivosť, s ktorou pristupuje k osádzaniu svojich stavieb do existujúceho urbanistického prostredia. V neskorších rokoch cítiť v jeho tvorbe výrazný záujem o inovatívne tendencie a snahu o udržanie kroku s dobou, či už konceptuálne alebo technologicky. Lackovej tvorbe, jej východiskám, kontextom, architektonému premýšľaniu aj osobnosti Jozefa Lacka venovala doc. Jarka Bencová príspevok o Retrospektívnej a perspektívnej tvorbe Jozefa Lacka, v ktorom povedala: „Lackovo dielo môže predstavovať názorný model pre interpretáciu variabilných možností a rozkladania manifestných ideálov funkcionalistickej architektúry u nás, ktoré sa samozrejme paralelne, v rôznych modifikáciách odohrávalo v celej povojnovej Európe. Na jeho spôsobe architektonického myslenia, predovšetkým v prípade obytých a verejných spoločenských stavieb je možné krok za krokom

prof. Robert Špaček, doc. Lubica Selcová, doc. Jarmila Bencová, Mgr. art. Dušan Kočlík

sledovať situáciu krízy sociálnych ideálov tohto smeru, spôsobených vojnou, ale hlavne ideológiou nového zriadenia. Lackove kľúčové architektonické diela tvoria ozajstné dokumenty tvorivej kompenzácie povinne nutného s možným, možnosť únikov i rezignácií na stav vecí, ale aj úprimnej viery v perspektívu lepších časov pre život i tvorbu. Len z nej mohlo vyjsť toľko úsilia, entuziazmu a „činenia ľudského dobra“, s ktorým profesora Lacka architektonická obec a škola dodnes spája a považuje ho za jedného z hlavných predstaviteľov pedagogickej tradície dnešnej Fakulty architektúry“^[1], za vynikajúceho architekta, ktorý posával socialistickej architektúru na Slovensku do európskych kontextov.“

–Irena Dorotjaková, Foto z výstavy: Matej Kováč–

1. Podľa Špaček, Robert: Tvorba v procese plnenia plánu a skrakovania päťročnic. In: Projekt 2007, 4/4, s. 13.

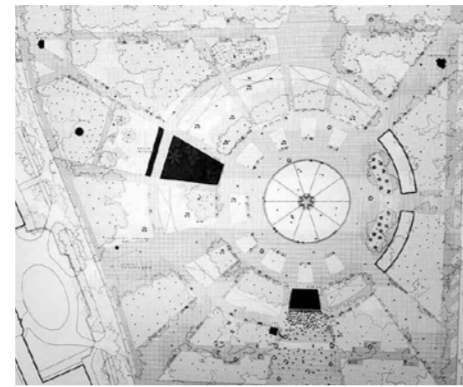
prof. Robert Špaček a doc. Lubica Selcová

prof. Ivan Petelen

Vítazný návrh č. 10

uviedenia zdroja financovania a tento rok cifra oscilovala okolo 120 tisíc. V priebehu roku 2017 sa začali veci okolo námestia opäť hýbať, mesto spravilo v máji 2017 isté úpravy, išlo o namalovanie lavíčok, natretie zdegradovaného betónu, výmena odpadkových košov, vyrúbanie pôvodnej aleje a nahradenie novou, vysadenie niektorej časti kríkov a záhonov, ale aj vyrezovanie dvoch častí betónových cestičiek a nahradenie novým betónom, vyčistil sa priestor od graffiti, no stále ide len akési lepenie narýchlo a prístipkárnenie. Vec sa vykrystalizovala, keď sa do celého procesu sa zaangažovala developerská firma HB Reavis, so správou o financovaní^[2], ale aj istou participáciou na hľadani najlepšieho riešenia. Podľa architekta Martina Zaička dlhodobú degradáciu spôsobila absencia bazálnej údržby zo strany mesta.(...) Súťaž, organizovaná narýchlo v spolupráci so súkromníkom, preto vyvoláva podľa neho oprávené dohady, či je úprimným záujmom miestu reálne pomôcť, alebo len narýchlo získať politické body. ^[3] Začiatkom septembra 2017 vyhlásil Magistrát Bratislavy architektonickú súťaž na revitalizáciu námestia, ktorá bola vypísaná s ideovým podtónom slobody. Ingrid Konrad, ako odborná garantka súťaže vtedy povedala „Očakávania sú veľké. Priestor v dnešnom stave, najmä s nefunkčnou fontánou, ktorá je jeho symbolom, zďaleka nespĺňa súčasné požiadavky na verejný priestor.“ Architektonická súťaž mala iniciovať zmenu a prípadne bezbariérovú čiastočne prístupnú aj fontánu. Jej zachovanie bolo jednou z podmienok súťaže, takéto riešenie by malo byť udržateľné nielen technicky, ale aj finančne. Do súťaže sa mohli prihlásiť nielen architekti zo Slovenska. Architektonická súťaž na revitalizáciu Námestia slobody prebiehala od 7. septembra do konca októbra 2017. Výsledkom súťaže má byť koncept budúceho riešenia Námestia slobody. Z neho vznikne realizčný projekt, podľa ktorého sa námestie v roku 2018 zrevitalizuje. Koľko to

K REVITALIZÁCII NÁMESTIA SLOBODY

Námestie slobody patrí medzi atraktívny verejný priestor v najcentrovatejšom centre Bratislavy. V jeho bezprostrednej blízkosti sa nachádzajú dôležité štátnsprávne budovy ako Úrad vlády, Ministerstvo dopravy a výstavby a regionálneho rozvoja SR i fakulty STU a v širšom okruhu Národná banka Slovenska, Budova slovenského rozhlasu ale aj Prezidentský palác so záhradou. Námestiu ostala vnímateľná veľkoplošná koncepcia s centrálne umiestnenou fontánou z dôb jeho architektonického stvárnenia ešte ako Gottwaldovho námestia v 80tych rokoch 20. storočia, ale dlhodobou neupravenosťou a hlavne nedostatočnou údržbou sa podpísala na jeho výraznej degradácii, kde figurujú nielen graffiti, narušený betón, vytrhané odvodňovacie mriežky. Napriek tomu, že ide o námestie, cez ktoré denne prechádzajú stovky ľudí od Hlavnej stanice do centra, napriek tomu, že je dnes prakticky parkom a obľúbeným miestom oddychu študentov okolitých škôl počas dňa aj večer, že tu v priebehu teplejších mesiacov vidno nielen študentov, ale aj okolo bývajúcich občanov venčič psíkov, prechádzajú sa, posedávajú, opalovať sa, napriek tomu, že tu funguje kvalitná gastronomická i kaviarenská prevádzka, námestie v meste stále pôsobí ako katastrofa. Najhoršie je to večer, osvetlenie je tu sporé a pohybujú sa tu asociálne živly, ale to už je inou kapitolou. Námestie má asi 4,5 hektára a chátra dlhodobou. Fontánu Družba v tvare lípového kvetu pre jej zlý technický stav odstavili už v roku 2007. V novembri 2015 tu pribudli tabule s varovaním, že vstup na námestie je len na vlastné riziko. V roku 2015 presiakli na verejnosť nádejné správy, že konečne dôjde k revitalizácii námestia a mesto začína podnikáť v tomto smere aktivity, čosi sa spomínalo aj o podzemných garážach. V prvotných správach sa uvádzalo, že mesto má na revitalizáciu 700 tisíc Eur^[4] vraj z Nórskeho fondu, neskôr sa písalo o 500 tisícoch, ale bez

Vítazný návrh č. 10

bude stáť, mesto nešpecifikovalo a nie je to ani v podmienkach architektonickej súťaže. V rámci prvej etapy mesto investovalo do námestia viac ako stotisíc eur a rovnakú sumu má pripravenú aj na druhú etapu.^[4] Porota zasadala začiatkom novembra posudzovacia 14 návrhov a výsledky boli vyhlásené päť pracovných dní po konečnom rozhodnutí. Predsedom poroty bol Igor Marko, slovenský architekt pôsobiaci v Londýne, so skúsenosťami s verejnými priestormi. Jeho zástupkyňou je Lubica Vitková, dekanka Fakulty architektúry STU, ktorá ho ohraničuje a na námestie má výhľad z okna svojej kancelárie. Autorov realizovaného návrhu zastupuje architekt Virgil Droppa mladší. Ďalšími členmi sú krajinná architektka Tamara Reháčková, architekt lja Skoček, hlavná architektka Bratislavy Ingrid Konradová a Jakub Gossányi z HB Reavis za nadáciu Dobré m(isto). Od výsledku ideovej súťaže sa očakávalo, že výpisovateľ získa návrh, ktorý bude použitý ako podklad pre vypracovanie potrebnej povoloacej a realizačnej dokumentácie. No ani jeden z predložených súťažných návrhov neprinesol ucelený a použiteľný koncept kvalitatívnej transformácie existujúceho námestia. Z týchto dôvodov, po dôkladnej úvahe poroty, a jednomyseľným hľabaním nebola udelená prvá a druhá cena. „Súťaž na revitalizáciu Námestia slobody bola súťažou ideovou, nejaké idey sa našli, ale žiadna nebola lepšia ako tá, ktorú nesie námestie dnes. Nenašla sa idea, ktorá by vyvrátila pôvodný koncept, ktorá by povedala, že tá pôvodná idea bola zlá.“ zhodnotila porota úspešný návrh. Hlavné mesto v spolupráci s partnermi HB Reavis a mestskou časťou Staré Mesto predstavili verejnosti výsledky ideovej architektonicko-urbanistickej a krajinarskej súťaže „Revitalizácia Námestia slobody“ 14. novembra 2017 v priestoroch Fakulty architektúry STU Bratislava. Podľa poroty má najväčší potenciál víťazný návrh z hľadiska realizovateľnosti, aj z hľadiska ďalšieho rozvoja tohto dôležitého verejného priestoru, tento návrh určí spôsob/formu jeho revitalizácie.

Vítazný bol návrh č. 10

Autori: Peter Lényi, Matúš Antolík, Miroslava Daňová, Marián Lucký, Michal Marcinov, Andrej Morávek, Katarína Stanislavová

Nosnú myšlienku a nenásilný a pritom účinný spôsob, akým návrh č. 10 zhodnocuje námestie ako živý verejný priestor stavajúc na jeho architektonickej podobe z 80-tych rokov hodnotí porota ako najlepšiu. Svoju kvalitu zakladá na pôvodnom architektonickom návrhu, zohľadňuje

potreby prevádzky, údržby, udržateľnosti a pod. ho „faceliftuje“. Podobne, ako mobilár, ide podľa autorov o kvalitný dizajn vhodný pre dané miesto. Návrh prináša minimálne, praktické a cielené zmeny, ktoré majú viesť k jeho celkovému sfunkčneniu, bezbariérovému sprístupneniu všetkých plôch a zelene. Riešenie v maximálnej miere rešpektuje existujúci charakter námestia a akceptuje súčasnú zdieľanú spoločenskú kvalitu miesta. Súčasťou novej „užívateľskej“ vrstvy sú architektonické objekty, tzv. folies, rôznej veľkosti a charakteru, ktoré vstupujú do priestoru námestia ako podpora novej programovej náplne námestia – inšpirácia z Parc de la Villette v Paríži? alebo červená farba objektov reprezentuje brand mesta? „...poskytujú zázemie pre rôzne aktivity, pre programové rámcovanie okolitého priestoru. Sekundárne tvoria aj orientačné body.“ Prvok porota uvítala, objekty môžu priniesť žiadajú obsahovú animáciu a zážitok.

Zo správy k návrhu:

„Základná priestorová filozofia a koncepcia námestia sú v poriadku už dnes. Neschopnosť postarať sa o zabezpečenie toho, aby bolo námestie v dobrom technickom stave, nemôže byť zástupným dôvodom pre to, aby vznikla nová, diametrálne odlišná koncepcia. Našou úlohou je nazrieť hlbšie, ako do prvoplánovej roviny rozbitej dlažby, obitého obkladu a zlej povrchovej úpravy mobiliáru. Námestie je už dnes krásne, má svojich návštevníkov, ktorí ho majú radi presne pre to, čím je. Predstavme si, ako by vyzeralo, keby bolo v technicky dobrom stave. (...) Nerobme žiadne hrubé čiary, žiadne prehnané zmeny status quo. (...) Kontinuita, kultivácia a adjustáž je viac, ako nahrádzanie a bombastická zmena.“ Pri hľadaní idey Námestia slobody autori pochopili, že ak má námestie nieš názov Námestie slobody, musí sa niečo udiť. „...treba na tom začať pracovať, naozaj to urobiť. Výmena označovacej tabuľky je málo. Navrhujeme, aby sa tu sloboda nachádzala v dvoch rovinách: – v užívateľskej. Námestie je prístupné komukoľvek a môže tu robiť čokolky, pokiaľ tým neobmedzí druhého. Pieta voči ideálu nesmie spôsobiť jeho popretie v reálnom živote. – v symbolickej. V našom návrhu je miesto, kde sa konečne bude môcť zhmotniť pamätník 17. novembri... Proces jeho vzniku musí zodpovedať jeho obsahu.“

Udelením ceny porota zároveň upozorňuje na potenciál návrhu a odporúča ho na dopracovanie do podoby záväznej štúdie budúcej podoby Námestia slobody v Bratislave. Porota oceňuje premyslený a uvažlivý prístup, ktorý otvoril dôležitú možnosť spoločenskej debaty o miere zásahu do pôvodného návrhu bez dramatickej zmeny. Menej je niekedy viac.

Odmeny (bez poradia):

Návrh č. 4, autorov: Katarína Bergerovej, Patrície Botkovej, Martine Hudece, Mariáne Stanislava priniesol veľmi jasný, aj keď kontroverzný autorský názor, ktorý bol presvedčivo prezentovaný. Otočením existujúcej logiky námestia a dotvorením „zeleného“ ťažiska v centre námestia. Obrátenie jestvujúceho stavu na ruby,

s lesom stromov v strede, s uvoľnením otvorením priestoru námestia po jeho obvodu prinieslo do námestia nečakanú intimitu. Žiaľ tento koncept popiera už existujúcu zeleň a je v rozpore so snahou zachovať čo možno najviac existujúcich stromov.

Návrh č. 5, autorov: Kataríny Polákovéj, Jarmily Konečnej, Petronely Schredlovej, Idy Furikovej, priniesol dôsledne rozpracovaný koncept, ktorý zmenil mierku námestia, kompozíciu fontány. Porota oceňuje širokú paletu riešení od adaptačných opatrení na zmenu klímy, detailu a tvorbu nového mobiliáru (variabilné prvky na sedenie,...).

Návrh č. 14, autorov: Andreja Olaha, Filipa Marčáka, Andreja Šaba, Samuela Zemana, Adama Berku priniesol zaujímavú kombináciu organického tvarovania, ktoré naruša pôvodnú hierarchickú kompozíciu zelených ostrovov. Vytvorením novej štruktúry vytvára inkluzívnejší a priateľskejší priestor, ktorý je vhodnejší k spontánnym spoločenským aktivitám.

Návrhy si bolo možné na Fakulte architektúry STU pozrieť do polovice decembra 2017. A keď kolektív návrhu 10 dopracuje do požadovanej podoby svoj návrh detailnejšie, treba sa nádejať, že príde k posunu k lepšiemu.

– red. upr. podľa TS a <http://www.bratislava.sk/sutaz-namestie-slobody/11055255>

1, <https://spravy.pravda.sk/regiony/clang/367083-bratislav-ske-namestie-slobody-aka-oprava-fontanu-druzba-zatial-nie/>
2, Sumou pol milióna eur prispieva spoločnosť HB Reavis Slovakia cez nadáciu Dobré m(isto). Tvrdí, že za pomoc s námestím od mesta nič nečaká, v meste má však viaceré záujmy od výstavby novej autobusovej stanice po novú štvrť pri dunajskom nábreží. „Vnímame to ako sociálnu zodpovednosť,“ povedal Jakub Gossányi z HB Reavis. Mesto chce však ešte oslovit aj ďalších významných hráčov v Bratislave a dúfa, že sa mu podarí vybrať viac peňazí. Zdroj: <https://bratislava.sme.sk/c/20652835/na-namesti-slobody-zmiznu-bariera>
3, detto
4, detto

Odmena návrh č. 5

Odmena návrh č. 14

Odmena návrh č. 4

doc. Danica Končėková

FA OTVORILA DVERE

doc. Lubica Vítková, dekan FA STU a doc. Danica Končėková

Pár dní pred vypršaním termínu na podanie prihlášok pre štúdium na umeleckých vysokých školách, kam patrí aj Fakulta architektúry, otvorili sme 22. 11. 2017 priestory pre záujemcov o štúdium z radov stredoškólkov. Zájemcovia mali možnosť pozrieť si školu a navštíviť reálne prednášky semináre alebo konzultácie tvorby, ale mali možnosť sami si vyskúšať navrhovanie a kreslenie. Študentmi boli stredoškólcovia zo Slovenska, aj cez program mini Erasmus, celkovo sa zúčastnilo 91 stredoškólkov. Deň otvorených dverí zahájila dekanica doc. Lubica Vítková, potom boli študenti rozdelení do dvoch skupín na dve témy. Keď zvládli jednu tému, navzájom sa vymenili. Prvou témou bolo kreslenie a druhou urbanistické riešenie Bratislavy pre rok 3000 v respíriu na Ústave urbanizmu a územného plánovania.

Na kreslení boli ponúknuté dve možnosti: kreslenie zátišia s drapériou a kreslenie podľa vlastnej predstavivosti, ale inšpirované témou, či princípami: napr. ako Pablo Picasso, ako egyptské maľby a pod., no táto možnosť sa nakoniec neujala. Čo sa týka urbanistického zadania, študenti mali premyslieť návrh Bratislavy v budúcnosti, s tým, že dostali podklad Bratislavy s kompletnými súčasne existujúcimi komunikáciami, ale akoby po deštrukcii mesta bez budov. Mali navrhnuť funkčné budovy v Bratislave, napr. školy, nemocnice, a vytvoriť model mesta.

Po absolvovaní oboch zadaní, mali študenti obed a po ňom sa pokračovalo diskúsiou, kde na otázky odpovedali bývalí absolventi architektúry Oto Nováček, Andrej Oláh, Maťo Skoček, Suchánek a z našich pedagógov Ľubo Závodný. Diskúziu moderoval arch. Tomáš Hanáček. V rámci tejto časti tiež dekanica podrobnejšie predstavila štúdium na fakulte. Na záver boli študentom rozdáné certifikáty o absolvovaní. Mohli ešte navštíviť priestory s CNC, pozrieť si simulácie a grafické programy, ale to dostatočne nevyužili. Garantkou podujatia bola doc. Danica Končėková, veľký kus práce čo sa týka organizácie odvieďli arch. Katarína

Smatanová a Alexander Kupka, zapojil sa tiež doc. Michal Hronský a počas akcie prispeli pri úprave školy a občerstvení doktorandi. Deň otvorených dverí bol zatiaľ pilotným podujatím, po najbližších prijímačkách uvidíme ako sa premietlo do počtu záujemcov o štúdium na našej fakulte. Veríme, že sa podujatie etabluje v periodickej podobe a postupne prinesie ovocie čo do počtu a kvality budúcich študentov architektúry. Ďalšia obdobná aktivita si vyžiada zrejme vyššiu participáciu kolegov a hoci dnes je termín nasledujúceho podujatia neurčený, no predbežne naplánovaný na konci letného semestra 2017/18, zrejme v súčinnosti s letnou Nocou architektúry.

–Irena Dorotjaková,
Foto: Matej Kováč–

IKONY ARCHITEKTÚRY

Kniha **Ikony architektúry** s podtitulom **...čo by deti mali vedieť o slovenskej a svetovej architektúre** bola predstavená v kníhkupectve Archbooks na Fakulte architektúry a na pultoch je od 17. októbra 2017 za prítomnosti predstaviteľov SAS, FA STU, Vydavateľstva Eurostav a priaznivcov knižných noviniek o architektúre. Do života ju uviedol prodekan FA STU prof. Robert Špaček. Autorkou je architektka Darina Lalíková, ktorá sa už niekoľko rokov venuje osвете na tému architektúry medzi deťmi a mládežou. Autorom kresieb bol architekt Jaroslav Lačík, autorom fotografií Matej Kováč. Kniha má ambíciu robiť osvetu medzi deťmi a mládežou o kvalitnej architektúre a najmä o najdôležitejších dielach slovenskej modernej architektúry, ktoré už patria do kultúrneho aj architektonického dedičstva na Slovensku. V štyroch kapitolách autorka deťom vysvetľuje čo je architektúra, predstavuje najznámejšie ikonické diela svetovej architektúry od Eiffelovej veže v Paríži, cez kaplnku Ronchamp až po Guggenheimovo múzeum v Bilbau. Predstavuje tiež štyroch najvýznamnejších zakladateľov slovenskej modernej architektúry Dušana Jurkoviča, Milana. M. Harminca, Emila Belluša a Vladimíra Karfíka a ich významnú tvorbu a zoznamuje deti s najvýznamnejšími dielami slovenskej modernej architektúry rokov 1960–2000.

zľava JUDr. Ingrid Lalíková, prof. Peter Vodrážka, tím Eurostav

prof. Robert Špaček a arch. Darina Lalíková

INFORMAČNÉ LISTY FAKULTY ARCHITEKTÚRY STU V BRATISLAVE # 4

arch. Eva Vajteková, arch. Tatiana Pífková

FAKULTA

pani Hana Beranová, doc. Henrich Pífkó

prof. Julián Keppel, arch. Lorant Krajcsavics a doc. Andrea Bacová

doc. Josef Chybík, arch. Pavol Pokorný, arch. Ľubo Závadný

doc. Ľubica Vítková, arch. Darina Lalíková, doc. Henrich Pífkó

arch. Éva Lovra

NEED POTREBUJEME

Na pulty kníhkupectiev pribudla nová kniha z pera nášho kolegu doc. Henricha Pífkó. Má výstižný názov **NEED Navrhovanie energeticky efektívnych domov**, pretože také čosi sme už dlho potrebovali. Architekt Henrich Pífkó patrí k najerudovanejším slovenským odborníkom v oblasti navrhovania energeticky efektívnych domov, na tomto poli má dlhoročné teoretické, ale aj bohaté praktické skúsenosti. Navrhovanie energeticky efektívnych domov je proces s mnohými premennými a rôznorodými riešeniami a Henrich Pífkó sa mu venuje desaťročie s veľkým zanietením. Kniha ponúka históriu a kontext úsporných

budov, charakterizovanie parametrov úspornosti, hospodárnosti a efektívnosti, ktoré vkladá do environmentálnych súvislostí. Autor sa venuje energetickej náročnosti stavieb, kvalite vnútorného prostredia, environmentálnym parametrom stavieb, poskytuje rady pre navrhovanie, výstavbu a užívanie udržateľných stavieb, architektonickému konceptu efektívnych budov, stavebným konštrukciám, technike prevádzky budov a obnoviteľným zdrojom energie. Kniha predstavuje skôr inšpiráciu a povzbudzuje k spôsobu rozmýšľania, ktorý by mal viesť nielen k energeticky efektívnym riešeniam, ale aj k návrhu esteticky kvalitnej architektúry. Publikácia má potenciál stať sa každodenným pomocníkom pri navrhovaní energeticky efektívnych budov. Za účasti mnohých priaznivcov, kolegov a novinárov Vydavateľstvo Eurostav a arch. Darina Lalíková knihu predstavili 29. novembra 2017 v priestoroch kníhkupectva Archbooks na Fakulte architektúry STU. Na podujatí povedali pár slov dekanka FA STU Ľubica Vítková a recenzenti publikácie doc. Josef Chybík a architekt Pavol Pokorný. Všetci sa tešime na to, že knihu zožijeme a autorovi srdečne gratulujeme.

doc. Henrich Pífkó

NEPLÁNOVANÉ PLÁNOVANÉ MESTÁ

Oddelenie architektúry ÚSTARCH zorganizovalo 8. novembra 2017 vedecké kolokvium na tému **Neplánované plánované mestá**. Výskum v tomto smere realizujú na oddelení architektúry, ale popodum je aj stav nášho hlavného mesta, ktoré kolabuje rôznymi smermi. Autori uviedli kolokvium nasledovne: „*Bratislava je mestom, ktoré architekti významnou mierou formovali predovšetkým v priebehu dvadsiateho storočia. Výskum moderného urbanistického tvarovania Bratislavy postupne ukazuje, že mesto je oveľa viac výslednicou parciálnych, útržkovitých, ba často vlastne neúspešných počínov, než odrazom vedomého zámeru, aký sa usilujú predviesť ucelené urbanistické plány. Je to špecifikum Bratislavy, alebo je možné podobné javy pozorovať aj na príkladoch iných miest Strednej Európy?*“ Na kolokviu výsledky svojich výskumov predniesli v rámci prípadových štúdií: prof. Matúš Dulla: *Hranica plánu a entropia* (FA ČVUT Praha), Nina Bartošová: *Priemysel v kontakte s mestom: Bratislava 20. storočia* (FA STU Bratislava), Anna Gondová: *Bratislavský hrad a Hradný kopec: (Ne)prepojené osudy: mapovanie spoločenskej diskusie o zachovaní ruiny Bratislavského hradu v kontexte Hradného kopca* (FA STU Bratislava), Peter Szalay: *Voľné pole: Bratislava a „asa-*

načný zákon“ (ÚSTARCH SAV Bratislava), Ján Sekan: *Neplánované plánované mestá: Košice 20. Storočia* (prax Košice + dizertant FA STU), Lenka Štěpánková: *Vize a realita: Uskutečňovanie rozvojových plánů v historii brněnského výstaviště*, Éva Lovra: *Katastrofa alebo nový začiatok: Nerealizovaný plan Subotice z roku 1967* (ÚSTARCH SAV Bratislava). A v rámci prípadových štúdií prof. Henrieta Moravčíková: *Kto naplánoval modernú Bratislavu? Vybrané moderné koncepcie v štruktúre mesta, ich podoba a pôvod* (ÚSTARCH SAV Bratislava), prof. Karel Maier: *Neplánovaná plánovaná města: regionální centra Čech* (FA ČVUT Praha) a doc. Richard Beigel: *Město jako zrcadlo diskontinuity: Urbanistické dějiny Prahy 20. století* (Ústav pro dějiny umění, FF UK v Prahe.)

Na kolokviu aj v rámci diskusie zazneli mnohé podnetné myšlienky, kde zaznievali pochybnosti, skepsa o urbanistickom plánovaní vôbec, ale na druhej strane aj o urbanizme ako protipólu, ktorý je nástrojom na reguláciu, čo aj niekedy nerealizované, lebo je nevyhnutné regulovať, inak sa veľké mestá nedajú rozvíjať.

—red. upr. podľa <https://www.archinfo.sk/kalendarium/kolokvium-neplanovane-planovane-mesta.html>—

prof. Henrieta Moravčíková s prof. Karlom Maierom a doc. Richardom Beiglom

v strede arch. Anna Gondová, arch. Nina Bartošová a arch. Laura Pastoreková

prof. Matúš Dulla

prof. Karel Maier

parametre, potom to už zvyčajne išlo, pravdepodobne bol potom dom menší. Stavebná komisia program dodneška bežne používa, no kvôli oficiálnemu zakazu, nezáväzne. Územný plán Pece pod Sněžkou jednoznačne hovorí, že je možné použiť konkrétne metre štvorcové v konkrétnych lokalitách a na konkrétnej časti územia.

Vtipný sarkastický šarmantný invenčný a hlavne fundovaný, taký bol Roman Koucký na prednáške v Bratislave, preto citujeme záver jeho prednášky v takmer doslovnom znení:

„Dospěl jsem k závěru, že v roce 2018 uplyne sto let, co jsme se oslobodili od habsburské monarchie a protože územní plánování v Čechách, a já jsem přesvědčen, že i na Slovensku, je v totální krizi, v podstatě územní plánování už žádný neexistuje. V Praze je to tak, že se oproti 16 miliardám Kč v roce 2007, v současné době postaví v Praze necelých tři miliardy ročně. A z 3-5 tisíc bytů loni jich bylo povoleno šest set. A jenom přirozená obměna bytů už nejde dohnat vůbec a projevuje se to v tom, že v současné době stojí 80 i 100 tisíc Kč a bejvalo to i 60 tisíc. To znamená, že průměrná střední vrstva, nedejbože mladí lidé po škole nemají absolutně šanci si koupit byt. Ale co je horší, toho okamžitě využili majitelé domů a zvedli nájem, už si skoro ani nejde v Praze pronajmout byt. Za všechno může komplikovanost toho systému, nepostizitelnost jakýchkoliv aktivistů, který dneska zastaví jakoukoliv stavbu. Prostě se už vůbec nestaví. A tak si myslím, že by sme měli udělat jednu věc: od 1. ledna 2018 zrušit Stavební zákon. Uplně, hlavně bez náhrady a bez přípravy, důležité je, aby na to nikdo nebyl připravený. Udělejme to takto bez přípravy na 5 let a za 5 let to vyhodnotíme, vrátíme se zpátky a řekneme si: „Byla to taková katastrofa? A pokud ne, no tak nepotřebujeme Stavební zákon.“ A protože se na našem ministerstvu soudruzi neustále snaží o nějakou standardizaci legendy územního plánu, že prej všechny plány musí být stejné, jako kdyby všechny domy mohly být stejné. (...) Vycházíme z toho, že v podstatě nejde udělat aktuální územní plán. Vždycky, když ten plán uděláte, tak je zastaralý. Musí tudíž být flexibilní a umožňovat pohyb v tom území. A to, že architektura je vlastně dávným možností, co s tím lidé udělají, nikoliv žádné jistoty — to jsou slova Moniky Mítášové na poslední přednášce v Praze v mém předmětu, které jsem si vypůjčil. Město je živý organismus, tak je to taky naše ochrana a náš potenciál a my se k němu podle toho musíme chovat. Plánovat město v podstatě nejde, ale to už psal Koolhaas v 90-tych letech. A to je ten konflikt mezi čistou architekturou a takzvaným urbanizmem, kdy si někdejší myslí, že město lze naplánovat. A přitom vlastně, dneska už se žádný velký částí města nezakládají, nestaví se moc nově, moc to nejde, je to extrémně drahé. A hlavně to 20. století zabralo tolik místa, že ani za celý 21. století nebudeme schopni ho naplnit. Takže já říkám, udělejme stop čáru, nestavme venku, stavme vevnitř. A hlavně, musíme si uvědomit, že ta možnost, aby někdo něco postavil je dána nemnohým. Ne každé může vůbec stavět, protože je to složitý proces. A já jsem přesvědčený o tom, že ty kteří z nějakých důvodů nemohou stavět, nemají právo v tom bránit. Takže:

> paragraf A: říká, že by se mělo stavět hodně, koncentrovaně, uvnitř;
 > paragraf B: vždycky bychom měli čtít i tu druhou čáru, nejenom hranici města, ale hranici veřejného prostranství a měli bychom se obracet do parteru;
 > paragraf C: myslím si, že by sme se měli využívat to místo mnohem účelněji; protože každý město se proměňovalo mnohem častěji po výšce, než aby měnilo svojí půdorysnou stopu, vymyslel jsem takový jednoduchý pravidla, každý může postavit barák o jedno patro vyšší než souseď;
 > paragraf D: To, že by sme měli všechno propojit a provázat, o tom nikdo nepochybuje, každý, kdo strácí připojení na internet začne být nervóznější...;
 > paragraf E: a potom moderné slova: udržitelný, chytrý, smart sustainability... všichni o tom mluví a málokdo to opravdu dělá. Nevím jak je na tom Bratislava, ale my budeme mít zásuvky už i v lavičkách... Prostě lavičky, židličky, ani stolečky to nezaříděj, jediný co může fungovat je, že lidé budú tomu opravdu rozumět.“

A ešte niekoľko myšlienok Romana Kouckého: „Ve fragmentované společnosti 21. století málokdo hledá do daleké budoucnosti. Všichni mají krátkodobé plány, spíše reagují na to, co se právě děje a sledují osobní cíle. Jenže plánování města vyžaduje obecně dlouhodobý přístup. Je nutné přemýšlet v kontextu toho, že se některé aspekty života nemění ze dne na den, přestože technologie, naše komunikace i život obecně se neustále zrychlují. Víím, že je to bolestivé. Město jako fenomén, největší kulturní dědictví, které máme a které je tu tisíce let, prostě nedrží krok s okamžitým technologickým vývojem.“

Na stránke Kouckého ateliéru pri Trojskom moste autori píšú: „Architektúra, nevyjímajme tzv. inženýrské stavby, hľadá v jedenadvaciatom storočí znovu svoji stratenou pozíciu. Lidé nové architektúre sami nevedia... Změnily se hodnoty. Změnilo se měřítko, materiály i technologie. Změnil se celý globální svět. Velké stavby jsou opravdu VELKÉ. Naše stavby, aby byly z globálního hlediska nějak zajímavé nemusi být velké už proto, že v našich podmínkách nemohou a nemají důvod vznikat. Měly by ale být chytré a originální. Měli bychom se o takové neustále pokoušet. Pro nás není důležitý rozměr, ale poměr! Hodnota (architektury) není ve velikosti, ale v kráse a eleganci. A u mostu je krása dána zejména ideálními poměry – vzájemnými poměry všeho: statiky, konstrukce, geometrie, detailů, materiálů, barev... teprve potom vzniká architektura. A architektura musí vždy hledat cestu dopředu, musí být na špičce myšlené společnosti, jinak bude pouhým mechanickým stavitelstvím. Trájský most má šanci být architekturou.“

Dlouhý most v Českých Budejovicích

Mariánský most v Ústí nad Labem

—Irena Dorotjaková,
 Zdroje: nahrávka přednášky;
<https://www.euro.cz/praha/roman-koucky-nase-spolecnost-je-nemocna>
<http://koucky-arch.eu>
 Foto z přednášky: Michal Janák—

AO KONFERENCIA

TROCHU INAK

Konferencia AO sa uskutočnila 22. novembra 2017 v Elektrárni Piešťany. Už podnadpis konferencie AO. Debata o architektúre, jej súčasnej a budúcej podobe pre tých ktorí majú chuť debatovať, ale aj pre tých, ktorí sú ochotní počúvať, organizovanej v spolupráci Inštitútu pre energeticky pasívne domy, Centra pasívneho domu v Brne a Slovenskej komory architektov naznačuje, že táto konferencia mala ambíciu vybočiť z radu doterajších konferencií o energeticky úsporných budovách a priniesť do podujatia viac diskusie a interaktívnosti. Záštitu nad podujatím prevzala hlavná architektka Bratislavy Ingrid Konrad.

INÉ MIESTO, INÝ KONCEPT, INÁ FORMA
 Hľadanie výrazu a formy je architektom blízke, a preto aj táto konferencia bola postavená na hľadaní. V jej prípade spočívalo v tom, že neponúkala priamočiare riešenia, ale skôr kládla otázky, či a ako reagovať na meniace sa požiadavky na budovy a na spríšuňujúcu sa legislatívu. Veľký priestor bol venovaný kladeniu otázok a diskusií, čomu napomáhala atmosféra priestoru Elektrárne Piešťany. K tomu prispievalo riešenie, kde z centrálnej polohy hlavnej sály vystupovali premietacie plátna dataprojektorov a kresla moderátorov Lubice Šimkovicovej (IEPD) a Paľa Pokorného (SKA).

Medzi prezentujúcimi najviac zaujali také mená ako Stuart Blower z ateliéru Make Architects (UK), ktorí v spolupráci s HB Reavis pretvárajú priestor bratislavských Mlynských Nív, Roman Brychta z Projektit architekti (ČR), autori technickej knižnice ČVUT v Prahe—Dejvicach, Dalibor Borák, bývalý predseda ČKA, Pavol Paňák, Lubomír Závodný, Štefan Polakovič, a v neposlednom rade Dieter Hertz z ateliéru Herz und Lang (D) a Vid Kurinčič (SL). Pestrosť lektorov sa odrzkadila aj v rôznorodosti prístupov v ich prezentovanej tvorbe. Britské návrhy sa čitateľne zameriavali na všetky environmentálne aspekty výstavby, tak ako to vyžaduje metodika integrovaného navrhovania hodnotiacej schémy BREEAM. Iné koncepty kladli najväčší dôraz na energetickú efektívnosť a vyznačovali sa dômyselným spracovaním projektu od konceptu až po konštrukčný detail, príkladom takéhoto prístupu boli projekty pasívnych domov z Nemecka aj z Čiech. Mňa osobne oslovila ako najzaujímavejšia časť programu bloky nazvané „Prekáračky“, počas ktorých dvaja architekti odprezentovali svoj jeden konkrétny vybraný objekt a podrobili ho vzájomnej kritike. Účastníkmi tejto debaty boli Štefan Polakovič, GutGut, SR verzus Dalibor Borák, Borák architekti, ČR, a Lubomír Závodný, SR verzus Aleš Brotánek, AB ateliér, ČR. Ukázalo sa, že sklbiť

požiadavky estetiky a energetickej efektívnosti nie je v navrhovaní vždy ľahké. V niektorých prípadoch dominovala estetika a emocionálny zážitok a požiadavka energetickej hospodárnosti a vnútorného tepelného komfortu išla do úzadia, v iných prípadoch sa zdalo, akoby požiadavky energetickej efektívnosti boli nadradené estetike. Táto diskusia ma zaujala aj ako pedagóga Fakulty architektúry. Skĺbenie estetiky a udržateľnosti je neraz veľkou výzvou aj pre študentov FA STU na zameraní Experimentálna a ekologická architektúra. Navrhnutie dobrého architektonického konceptu a jeho dopracovanie až do stavebného a konštrukčného detailu je úloha, ktorú všetci nezvládnu vždy dobre. Jednak vyžaduje veľmi široký komplexný rozhľad v ekologickej a environmentálnej problematike, ktorý je založený na nevyhnutnosti interdisciplinárneho prístupu, no aj precíznosť v technologických a konštrukčných jednotlivostiach. Aj to je tiež podnet na zamyslenie sa nad formou budúceho vzdelávania architektov a pri formovaní budúcich študijných programov, ktoré by mali byť zamerané oveľa viac prierezo a s využitím výraznejšej spolupráce medzi jednotlivými fakultami STU.

—Lorant Krajčovic, ÚEEA, FA STU,
 Foto: Michal Lešinský—

Blak: „Umenie prievanu“ Lubica Šimkovicová, Paľa Pokorný

Otvorenie, Imrich Pleidel, predseda SKA

Diskusia s Lubomírom Závodným a Alešom Brotánkom

Stuart Blower z ateliéru Make Architects pri svojej prezentácii

ČAS PRIPOJIŤ SA

Dnes sme svedkami ako si moc kapitálu razí reč nadvlády nad všetkými a nad všetkým, kde aplikuje stratégiu privlastniť si aj to, čo by malo byť rozvíjané v prospech všetkých ľudí/občanov/obyvateľov, a teda vo verejnom záujme. Verejný záujem je však efemérne slovné spojenie s nejednoznačným významom. Malo by znamenať riešenie, ktoré bude v prospech všetkých ľudí a zvýši kvalitu existujúceho prostredia. Slovami významného českého architekta Ladislava Lábusa: *„... nie je jednoduché regulovať trhové záujmy developerov, ale určité nasmerovanie do vhodnejších lokalít by malo fungovať. Asi sme stále ovplyvnení (...) a padlietame predstavám, že sa regulovať nesmie nič, inak by to bol socializmus. Skrátka všade sa smie všetka. To je ten extrém, na ktorý naša krajina často doplatila. V Škandinávii alebo vo Švajčiarsku však takéto monštruózne projekty nevznikajú tiež vďaka prirodzenému vzťahu ľudí, k prostrediu, v ktorom žijú a nielen vplyvom regulácie.“* A tiež: *„Mestá by sa nemali zbavovať rolí primárnych developerov. Mali by vymedziť základnú parceláciu rešpektujúcu potreby celého mesta, garantujúcu verejnú priestory a pozemky pre verejnú stavbu. Nechápem, prečo sa mestá zbavujú zodpovednosti a zisku a tak veľké územia často aj v susedstve centra (...) poskytnú celé developerom. V obmedzení veľkosti jednotlivých komerčných projektov môže byť základný princíp udržania určitej miery kvalitného prostredia“*.

Chybou je teda situácia, že bratislavská samospráva sa vzdala vlastnej možnosti rozvíjania (developovania) kľúčových území v prospech obyvateľov a fungovania celku mesta. Vďaka tomu sa akosi pohodlnejšie interpretujú finančné záujmy subjektov ako záujem v prospech všeobecného blaha dobra a kvality. Stále sa len vedú plané reči o tom, že nie sú prostriedky. Na druhej strane aj tie financie, ktoré samospráva má, nevyužíva dostatočne efektívne, no čo je horšie akoby jej predstavitelia v momente keď sú vo funkciách stratili záujem o prácu, ktorú deklarovali, že urobia vo volebnom období o hľadanie riešení. Nieto ešte, aby videli možnosť reálnej spolupráce štátosprávneho, samosprávneho a súkromného sektora, ktoré sú fungujúcou alternatívou vo vyspelých krajinách. Už teraz je mnohé neznesiteľné a neriešené (či riešené skôr samospádom), hlavne v našom hlavnom meste Bratislave. Situácia sa za posledný rok podstatne zhoršila. Náhodne upchatá križovatka na hlavnom ťahu spôsobí stres, chaos, dve paralelné podujatia v jednom obvode totálne zabijú normálne fungovanie aj možnosť parkovať obyvateľom, vyvolajú neporiadok hluk a napätie. Z vilovej štvrti Koliba sme spravili sídlisko... Množstvo nových obytných komplexov ziva prázdnyimi bytmi a ďalšie sa horúčkovito stavajú. Na týždňovky do Bratislavy miera desaťtisíce ľudí na zárobky aj preto nie je pravdou vyjadrenie, že Bratislava neznamená celé Slovensko. Ak do mesta týždenne pribudne 100 tisíc ľudí, ktoré zase v piatok poobede migrujú domov, ktorý nie je v Bratislave, je to pre Bratislavu problém. Ideologizácia rôznych silových riešení má rad podôb a nepozná hraníc. Bratislava kolabuje, občania znášajú a držia. Zatiaľ. Stáročia rozvíjaná štruktúra mesta sa nám mení pred očami na miesto niekde medzi hypermarketom, lunaparkom a cirkusom. Strácajú sa štvrte, charakteristické štruktúry, zelené plochy, genius loci. Práve v tomto období sme svedkami ako sa snaží investičná skupina uzurpovať si územie mesta lobisticky za zvýhodnených podmienok v zrýchlenom konaní za asistencie štátu a mimo legislatívnych rámcov. Krásne prezentácie, výborné vizualizácie, manipulácia občanov, no ruku na srdce, ide naozaj o to najkvalitnejšie riešenie v prospech všetkých Bratislavčanov?

Na základe posledných krokov samosprávy mesta a týchto skutočností si redakcia ILFA dovoľuje upozorniť na nasledujúce vyjadrenie, nakoľko ho považuje za dôležité nielen pre kvalitu občianskej spoločnosti, pozíciu architektúry a architektov v takejto spoločnosti, ale aj pre koncepčný a kvalitný rozvoj Bratislavy. Ide tiež pre precedens, čo sa týka aj ďalších miest na Slovensku. Ako pre Denník N povedala v rozhovore dňa 8. 11. 2017 Henrieta Moravčíková: *„Verejnosť vie citlivo okomentovať, čo spáchali minulé režimy, ale často nedokáže reagovať, keď sa jej to deje pred očami. My sa týmto problémom venujeme aj z historickej perspektívy, preto je našou povinnosť upozorniť, že sa deje to isté, čo v minulosti.“*

STANOVISKO K NÁVRHU NA VYDANIE OSVEDČENIA O VÝZNAMNEJ INVESTÍCIÍ SPOLOČNOSTI SMART CITY S.R.O. A SPOLOČNOSTI J & T REAL ESTATE, A. S.

Na Slovensku aktuálne neexistuje investor, ktorý by cielene a z vnútorného záujmu či presvedčenia vytváral inkluzívne mestské prostredie. Skupiny aj jednotlivci, ktorí v našom prostredí investujú do výstavby, sa orientujú výhradne na základe finančných ukazovateľov. Pokiaľ vnímame privátnu výstavbu ako nástroj na generovanie zisku, je to úplne legitímny postoj. Na jeho vyvažovanie a na presadzovanie verejného záujmu existuje rad inštitúcií, ako sú stavebné úrady, inštitút hlavného architekta, stavebné komisie miestnych a mestských zastupiteľstiev či územnoplánovacie nástroje ako sú územné plány zón. V minulosti sa osvedčili aj regulačné komisie či rozličné poradné odborné grémiá. Ide o štandardný, históriou overený mechanizmus demokratickej správy. Tento mechanizmus je na Slovensku dlhodobo deformovaný korupciou a politickými tlakmi. Stále však ako tak funguje. Obchádzanie štandardných procesov plánovania mesta, akými je aj pripomienkovanie jednotlivých fáz urbanistických a architektonických zámerov príslušnými inštitúciami, odbornou i širokou verejnosťou, prostredníctvom priznania štatútu významnej investície, môže spôsobiť nenávratné škody na prostredí, ktoré nás všetkých obklopuje. Okolie Pribinovej je jednou z najexponovanejších lokalít Bratislavy. Ako o budúcom novom centre mesta o ňom uvažovali od začiatku 20. storočia. Tomu zodpovedalo aj opakované testovanie možnosti jeho využitia prostredníctvom architektonických a urbanistických štúdií. Na ich základe realizovali v dvadsiatych rokoch minulého storočia budovu Ministerstva verejných prác (dnes Ministerstvo vnútra SR) či Umeleckú besedu slovenskú. V tomto trende overovania a následnej výstavby sa pokračovalo aj v druhej polovici

20. storočia. Svedčí o tom realizácia Presscentra (dnes prestavané na Tower 115) aj výstavba novej budovy Slovenského národného divadla. Práve v súvislosti so stavbou divadla vznikol aj územný plán zóny Pribinova, ktorý sa v základných črtách premietol aj do súčasnej podoby okolia SND vrátane obchodno-obytného síboru Eurovea a veľkorysej nábrežnej promenády. Obdobie ekonomického rastu na začiatku nového milénia značne zdeformovalo štandardný mechanizmus posudzovania a schvaľovania výstavby. Práve v tejto časti mesta realizovali súkromní investori rozsiahle plošné búranie pôvodnej historickej štruktúry. Táto likvidácia industriálneho dedičstva Bratislavy sa pritom uskutočnila tak rýchlo, že prakticky znemožnila adekvátne posúdenie hodnôt pôvodnej zástavby a jej prípadnú ochranu. Jedným z hlavných aktérov tohto procesu bola práve spoločnosť HB Reavis, ktorá je dnes nositeľom zámeru uchádzajúceho sa o osvedčenie významnej investície. Rozsiahle búranie pôvodných výrobných a administratívnych budov, často vysokých pamiatkových hodnôt, a ich nahradenie novou výstavbou, ktorá na tú pôvodnú nijak nereaguje, pritom v predstavení svojho aktuálneho zámeru nazýva „unikátnou revitalizáciou industriálnej zóny“. Tento eufemizmus, teda nahrádzanie priameho pomenovania nepríjemných javov inými slovami, nabáda k obozretnosti aj v súvislosti s materiálom predloženým na rokovanie vlády. Za eufemizmami „dynamický, strategický, rozvojový a smart“ sa môže skrývať džentrifikácia centra mesta, privatizácia verejného priestoru a vlastnícke aj logistické ovládnutie najexponovanejšej časti Bratislavy jedným, respektíve dvoma súkromnými subjektmi. Podobný proces prebieha od začiatku nového milénia aj v západnej časti nábrežia na území bývalého PKO či v podhradí a jeho aktérom je druhý z dvojice subjektov uchádzajúcich sa o osvedčenie významnej investície, skupina J&T.

V Európe je výstavba mesta tradične považovaná za výsledok konsenzu medzi jednotlivými skupinami verejnosti, nemôže byť preto zredukovaná len na investičný zámer, nech by už mal akékoľvek osvedčenie. Na dosiahnutie konsenzu je potrebné prediskutovať konkrétne argumenty všetkých zúčastnených strán, overiť alternatívne riešenia a až potom prikrочиť k presadzovaniu jedného z nich, a to vyžaduje čas. Predkladatelia návrhu na vydanie osvedčenia o významnej investícii však doteraz nepredstavili konkrétny projekt, ktorý by mohol byť príslušnými inštitúciami, odborníkmi či verejnouťou posúdený. Všeobecne formulované texty návrhu, bez overiteľných dát a grafických príloh, vzbudzujú podozrenie, že sami predkladatelia zatiaľ tieto podklady nemajú, respektíve nie sú ochotní ich zverejniť. Schválenie takýchto nedostatočne vyargumentovaných návrhov by bolo hazardom a nezodpovedným nakladaním s najcennejším priestormi hlavného mesta našej krajiny. Oddelenie architektúry ÚSTARCH SAV sa dlhodobo zaoberá modernými architektonickými a urbanistickými koncepciami a ich vplyvom na štruktúru mesta. Vzhľadom na výsledky našich skúmaní si dovoľujeme upozorniť, že v súvislosti s prípadným vydaním osvedčenia o významnej investícii hrozí že:
– sa veľká a významná časť hlavného mesta, vo vlastníctve malej skupiny subjektov, dostane mimo dosah verejnej správy a ostane bez možnosti, respektíve s minimálnou možnosťou uplatnenia ozajstných záujmov verejnosti,
– sa významne zdeformujú štandardné demokratické mechanizmy posudzovania a schvaľovania výstavby,
– sa vytvorí precedens, ktorý povedie k vyvíjaniu ďalších tlakov na vládu v súvislosti s vydávaním osvedčení o významnej investícii bez jasne formulovaných zámerov a štruktúrovanej diskusie s predstaviteľmi verejnej správy, odbornej aj širokej verejnosti.

Oddelenie architektúry ÚSTARCH SAV
Prof. Dr. Ing. arch. Henrieta Moravčíková
PhDr. Katarína Haberlandová, PhD.
Mgr. Peter Szalay, PhD.
Ing. arch. Laura Pastoreková, PhD.
V Bratislave, 7. decembra 2017

Návrhy na vydanie osvedčéní:

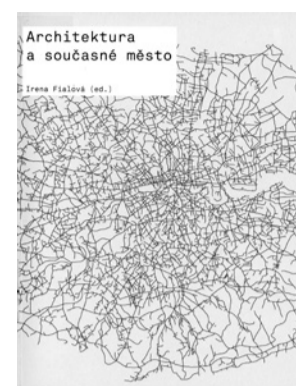
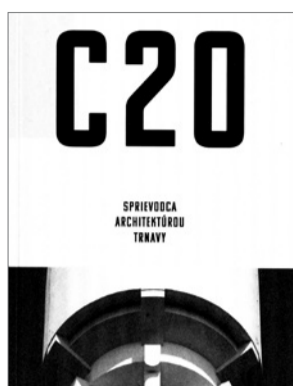
Spojená Bratislava (J & T REAL ESTATE, a. s.)
Stanica Nivy–Smart City (Smart City s.r.o., dcérska spoločnosť HB REAVIS GROUP B.V.)

DÔVETOK
Zdá sa, že ak niečo urgentne nebudeme podnikat' a necháme kohokoľvek čokoľvek robiť, pod rúskom verejného blaha, ale reálne len a len vlastného zisku, naše problémy v spoločnosti budú ešte výrazne gradovať.

Možno niekto z našej fakultnej komunity pozná združenie *Kremnica nad zlato*. Spája sa s občianskym príbehom z roku 2006, ktorý sa týka boja obyvateľov za ochranu malebného historického mesta Kremnica a prostredia vókol nej. Spustil ju Greenpeace, no obyvatelia nestáli bokom. Aktivita je tiež spojená s príbehom Ing. Zuzany Balážovej, ktorá spolu založila združenie Kremnica nad zlato, aktivovali petíciu proti kanadskej spoločnosti, čo chcela obnoviť ťažbu zlata lomom s kyanidovou technológiou. Občania sa obávali zničenia jednej z najkrajších prímestských lokalít, hluku, prašnosti a narušenia statiky domov. Petíciu proti tomu v krátkej dobe podpísalo cca 3 tisíc ľudí a zamedzilo obnoveniu ťažby zlata. Pôvodne IT špecialistka, občianska aktivistka Zuzana Balážová bola v najbližších voľbách zvolená za primátorku Kremnice. Príbeh je výborným precedensom ako sa človek z inej brandže, no riadny občan so záujmom o svoje okolie a miesto, môže angažovať a postaviť úspešne tlaku ziskuchtivej skupiny a vláde kapitálu. Aktivity tohto druhu pribúdajú, nakoľko samospráva si neplní riadne správnu funkciu, nevyužíva svoj potenciál a trhový mechanizmus s vládou kapitálu majú všeobecne zelenú. Tomu sa musíme ako občania brániť. V súčasnosti je aktuálna petícia *My sme les*, aby si naši kapitalisti kompletne neprivlastnili naše lesy a Tatry. Matúš Vallo stojí za *Plánom Bratislava*, pretože situácia v hlavnom meste je neúnosná. S počtom takýchto občianskych aktivít pribúda šanca, že sa Slovensko postupne stane spoločnosťou, kde bude miesto na slušný život pre naozaj všetkých občanov, kde silové záujmy, v prospech úzkej skupiny bohatých a proti verejnému záujmu, nebudú už ďalej akceptované. Napriek ambivalentnosti postojov niektorých jednotlivcov, ľahostajnosti alebo zmanipulovania, my architekti, by sme teraz nemali stáť v kúte. S našimi postojmi a vyjadreniami môžeme vplývať na to, aby sme sa totiž časom priblížili k ideálu občianskej spoločnosti ako sú už dnes Švédsko alebo Švajčiarsko.

–Irena Doratjaková–

VÝBER Z NOVINIEK V KNIŽNICI FA STU:

- M. ZAIČEK, A. KALINOVÁ – eds.: C20: Sprievodca architektúrou Trnavy. Archimera, Publikum, Trnava: 2017
- M. STACHO, Ľ. STACHO – eds.: Uhský preval. Ľubo Stacho ALF, Bratislava: 2017
- I. FIALOVÁ – eds.: Architektura a současné město: texty o moderní a současné architektuře VI. Zlatý řez, Praha: 2016
- A. KUBOVÁ-GAUCHÉ: Ville industrielle versus paysage habitable: Tchécoslovaquie 1918-1956. Édition de la Villette, Paris: 2016
- K. ZVEDELOVÁ – zost.: Jozef Vrtiak maliar a ilustrátor: Vykladač sveta a ľudských dejín. FO ART: Turčianska galéria v Martine, Bratislava: 2017
- C. OTONDO: Tepelná ochrana budov 2017. Quo vadis tepelná ochrana budov: zborník odborných referátov z 19. medzinárodnej konferencie. Štrbské Pleso, SR, 25.-26. 5. 2017. BB print, Bratislava: 2017
- C. OTONDO: Paulo Mendes da Rocha: Casa Butantã. Ubu Editora, São Paulo, Brasil: 2016

INFORMAČNÉ LISTY FA STU BRATISLAVA

ročník 25, 2017/2018, #4 december
Prvý raz vyšlo ako Informačný bulletin v marci 1992.

VYDÁVA: FA STU, Námestie slobody č. 19, 812 45 Bratislava
ŠÉFREDAKTORKA: Ing. arch. Irena Dorotjaková
KONTAKT: 0918 665 026, 02 / 57276178
E-MAIL: dorotjakova@fa.stuba.sk
DIZAJN/LAYOUT: Lenka Hámošová, MDDes.
FOTOGRAFIE: Mgr. art. Matej Kováč,
Ing. arch. Irena Dorotjaková, archív FA STU
ISSN 1337-2475
REGISTRÁCIA MK: EV 2962/09

Za obsah dodaného príspevku zodpovedá autor.

**SLOVENSKÁ TECHNICKÁ
UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA ARCHITEKTÚRY**